

2-МАВЗУ

**ШАХС ФАОЛЛИГИ
ФАОЛИЯТ ТУРЛАРИ**

РЕЖА:

1. Шахс ва унинг фаоллиги
2. Фаолият турлари. Жисмоний ва ақлий ҳаракатлар
3. Ижтимоий ҳуққ мотивлари, унинг турлари ва англаш даражаси

Жамият билан доимий муносабатларини ушлаб турувчи, ўз-ўзини англаб, хар бир харакатини мувофиқлаштирувчи шахсга хос бўлган энг мухим ва умумий хусусият – бу унинг фаоллиги.

Фаолик – лотинча “astus” – харакат, “activus” – фаол сўзларидан келиб чиққан тушунча бўлиб, шахснинг хаётдаги барча хатти-харакатларини намоён этишини тушунтирувчи тушунча.

Инсон фаоллиги “**харакат**”, “**фаолият**”, “**хулқ**” тушунчалари билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, шахс ва унинг онги масаласига бориб тақалади. Шахс айнан турли фаолликлар жараёнида шаклланади, ўзлигини намоён қилади. Демак, фаоллик ёки инсон фаолиятига нофаол жараён бўлмай, у онгли равишда бошқариладиган фаол жараён.

ИНСОН ФАОЛЛИГИНИ
МУЖАССАМЛАШТИРУВЧИ ХАРАКАТЛАР
ЖАРАЁНИ ФАОЛИЯТ ЮРИТИЛАДИ. ЯЪНИ
ФАОЛИЯТ – ИНСОН ОНГИ ВА ТАФАККУРИ
БИЛАН БОШҚАРИЛАДИГАН, УНДАГИ
ТУРЛИ – ТУМАН ЭХТИЁЖЛАРДАН КЕЛИБ
ЧИҚАДИГАН ХАМДА ТАШҚИ ОЛАМНИ ВА
ЎЗ-ЎЗИНИ ЎЗГАРТИРИШ,
ТАКОМИЛЛАШТИРИШГА ҚАРАТИЛГАН
ЎЗИГА ХОС ФАОЛЛИК ШАҚЛИ.

Фаолият
тури

```
graph TD; A[Фаолият тури] --- B[Ташқи фаоллик]; A --- C[Ички фаоллик];
```

Ташқи
фаоллик

Ички
фаоллик

Ташқи фаоллик – бу ташқаридан ва ўз
ички истак-хохишларимиз таъсирида
бевосита кўриш, қайд қилиш мумкин
бўлган ҳаракатларимиз,
мушакларимизнинг ҳаракатлари орқали
намоён бўладиган фаоллик.

Ички фаоллик – бу, бир томондан, у ёки бу
фаолиятни бажариш мобайнидаги физиологик
жараёнлар (моддалар алмашинуви, қон
айланиш, нафас олиш, босим ўзгаришлари)
хамда, иккинчи томондан, бевосита психик
жараёнлар, яъни аслида кўринмайдиган, лекин
фаолият кечишига таъсир кўрсатувчи
омилларни ўз ичига олади.

Бундан ташқари ўзаро муносабатларга қараб қуйидаги фаолият турлари мавжуд:

• ўйин

• меҳнат

• илмий тадқиқот

• спорт

• мулоқот

Мулоқот – шахс индивидуал
ривожланиши жараёнида
намоён бўладиган бирламчи
фаолият турларидан бири.

Ўйин – шундай фаолият турики, у
бевосита бирор моддий ёки
маънавий неъматлар яратишни
назарда тутмайди.

Ўқиш фаолияти шахс камолотида катта роль ўйнайди ва маъно касб этади. Фаоллик жараёнида билим, кўникма ва малакалар ўзлаштирилади.

Меҳнат қилиш табиий эҳтиёжларга асосланган фаолият бўлиб, унинг мақсади, албатта, бирор моддий ёки маънавий неъматларни яратиш, жамият тараққиётига хисса қўшиш, хисобланади.

***АҚЛИЙ ХАРАКАТЛАР –
ШАХСНИНГ ОНГЛИ ТАРЗДА,
ИЧКИ ПСИХОЛОГИК
МЕХАНИЗМЛАР ВОСИТАСИДА
АМАЛГА ОШИРАДИГАН ТУРЛИ –
ТУМАН ХАРАКАТЛАРИ.***

Ақлий харакатлар кўринишлари

Перцептив, яъни бу шундай харакатки, бунда атрофдаги предметлар ва ходисалар тўғрисидаги яхлит образ шаклланади

Мнемик фаолият, нарса ва ходисалар мохияти ва мазмунига алоқадор материалнинг эслаб қолиниши, эсга туширилиши ҳамда эсда сақлаб турилиши билан боғлиқ мураккаб фаолият тури

Фикрлаш фаолияти – ақл, фахм-фаросат воситасида турли хил муаммолар, масалалар ва жумбоқларни ечишга қаратилган фаолият

Имажитив (“image” – образ сўзидан олинган) фаолият шундайки, у ижодий жараёнларда хаёл ва фантазия воситасида hozir бевосита онгда берилмаган нарсаларнинг хусусиятларини англаш ва хаёлда тиклашни тақозо этади

“**Мотивация**” тушунчаси “**мотив**” тушунчасидан кенгрок маъно ва мазмунга эга. **Мотивация** – инсон хулқ-атвори, унинг боғланиши, йўналиши ва фаоллигини тушунтириб берувчи психогик сабаблар мажмуи. Бу тушунча у ёки бу шахс хулқини тушунтириб бериши керак бўлганда ишлатилади, яъни: “Нега?”, “Нима учун?”, “Нима мақсадда?”, “Қандай манфаат йўлида?” деган саволларга жавоб қидириш мотивацияни қидириш демак.

Ҳар қандай шахсдаги мавжуд
эҳтиёжларни икки гуруҳга бўлиш
мумкин

Биологик эҳтиёжлар – бу
физиологик (ташналик, очлик,
уйқу), жинсий, мослашув
эҳтиёжлари

Ижтимоий эҳтиёжлар – бу
меҳнат қилиш, билиш, эстетик
ва ахлоқий-маънавий эҳтиёж

Мотив турлари

Муваффақиятга эришиш
МОТИВИ

Муваффақиятсизликлар-
дан қочиш МОТИВИ

Ижтимоий кўрсатма шахсинг
ижтимоий объектлар, ходисалар,
гурухлар ва шахсларни идрок
қилиш, баҳолаш ва қабул қилишга
нисбатан шундай тайёргарлик
ҳолатики, у бу муносабатларнинг
аслида қачон шаклланганлигини
аниқ англамайди.

Америкалик олим Г.Оллпорт ижтимоий кўрсатманинг уч компонентли тизimini ишлаб чиққан:

А) когнитив компонент – кўрсатма объектига алоқадор билимлар, ғоялар, тушунча ва тасаввурлар мажмуи

• **Б) аффектив компонент** – кўрсатма объектига нисбатан субъект хис қиладиган реал хиссиётлар (симпатия, антипатия, лоқайдлик каби эмоциал муносабат)

В) харакат компонент – субъектнинг объектга нисбатан реал шароитларда амалга ошириши мумкин бўлган харакатлари мажмуи (хулқда намоён бўлиш)